

Keemiatoodete tootmisega tegelevate ettevõtete sihtkontrolli kokkuvõte

Aastal 2020 registreeriti 3622 tööõnnetust. Suurem osa neist lõppes töötajate jaoks küll kergemate kehavigastustega, kuid 915 tööõnnetuse tagajärjeks oli siiski raske kehavigastus ning 9 töötajat kaotas tööülesannete täitmisel elu. Keemiatoodete tootmisega tegelevates ettevõtetes registreeriti eelmisel aastal 113 tööõnnetust, millest 23 olid rasked ja 90 kerged.

Sihtkontrolli käigus kontrolliti 83 keemiatoodete tootmisega tegelevat ettevõtet. Peamiselt olid vaatluse all betooni, betoontoodete (algaineks põletatud põlevkivi) ja plasttoodete tootmisel tekkivad vaheühendid, samuti ka materjalidest tingitud vähirisk. Sihtkontroll toimus keemiatoodete tootmisega tegelevates ettevõtetes üle Eesti. Küllastati ennekõike ettevõtteid, mida viimaste aastate jooksul ei olnud kontrollitud või kus on juhtunud tööõnnetusi.

Järgnevalt on esitatud kontrollitud ettevõtete arv maakondade lõikes:

Sihtkontrolli tulemusena registreerisid inspektorid kokku 226 rikkumist ning 88 rikkumise kohta koostati ettekirjutus. Kontrollitud ettevõtetest vaid üheksas ei olnud ühtegi rikkumist, mida kontrollaktis fikseerida (anti ainult suulisi soovitusi).

Peamised teemad, mida sihtkontroll hõlmas, on järgmised:

- ventilatsioon
- silmadušši olemasolu;
- ohumärgiste olemasolu;
- ohtlikud kemikaalid (sh kantserogeenid ja mutageenid);
- isikukaitsevahendid;
- riskianalüüs;
- tervisekontroll.

Ohtlikud kemikaalid

Kuna sihtkontrolli peamiseks eesmärgiks oli ohtlikest kemikaalidest seonduva ohu teadvustamine ja terviseriskide vältimine, sest betooni ja betoontoodete (algaineks põletatud põlevkivi) ja plastide tootmise vaheühendid võib olla ka seotud vähiriskiga, pöörati sihtkontrolli raames esmalt tähelepanu tööprotsessis kasutatavatele kemikaalidele. Kontrolliti, kas ohtlike kemikaalide käitlemisel kasutatavad seadmed, nõud ja muud töövahendid on märgistatud või selgelt eristatavad. 14% kontrollitud ettevõtetes esines probleeme kemikaali pakendite nõuetekohase märgistamisega. Mitmel juhul oli probleemiks see, et kemikaale hoiti nt joogitaaras (limonaadi pudelites). Joogitaarasse valatud kemikaal sageli sarnanes värvilt väga sellele, mis selles pakendis varem on olnud. Lisaks esines ka olukordi, kus märgistus oli olemas, aga maha kulunud ja ei olnud enam loetav. Tööinspektorid juhtisid tööandja tähelepanu sellele, et pakendi raskesti eristatava ja eksitava märgistuse korral pole välistatud sellised ohud nagu kemikaali vale kasutamine ja seejärel tööõnnetuse tekke oht. Lisaks võib tekkida olukord, kus joogitaarasse valatakse kemikaal, mis võib hakata pakendit söövitama ja tekivad lekked töökeskkonda.

Järgmisena kontrolliti, kas ettevõttes kasutatavatel ohtlikel kemikaalidel ja neid sisaldavatel materjalidel on olemas eestikeelsed ohutuskaardid. 25% kontrollitud ettevõtetes puudusid eestikeelsed ohutuskaardid. Esines olukordi, kus kemikaali ohutuskaardid puudusid täielikult, olid olemas osaliselt või olid olemas ainult võõrkeelsed ohutuskaardid. Mitmes ettevõttes oli probleemiks see, et tööandja ostab kemikaale väljastpoolt Eestit ja tarnijalt ei ole võimalik saada eestikeelset ohutuskaarti. Sellisel juhul selgitasid tööinspektorid, et tööandjal tuleb organiseerida ohutuskaardi tõlkimine (enne eestikeelse ohutuskaardi olemasolu ei tohi kemikaali töötajal kasutusse anda). Esines ka olukordi, kus tööandjad ei saanud aru, milleks on vajalik kemikaalil eraldi ohutuskaarti. Nende hinnangul on piisav info olemas kemikaali pakendil. Tööinspektorid selgitasid, et kemikaali ohutuskaart on vajalik saamaks infot selle kohta, milliseid isikukaitsevahendeid tuleb sellega kokkupuutel kasutada ja milliste kaitseomadustega peavad need olema (millise ehitusega kaitseprille või mis tüüpi hingamisteede kaitsevahendit kasutada, millisest materjalist kindad). Ohutuskaardil on ka toodud info terviseriski ja esmaabimeetmete kohta. Samuti on kemikaali ohutuskaardil info kuidas kemikaali hoiustada ning milliste teiste kemikaalidega tuleb kokkupuudet vältida.

Mitmes ettevõttes tuvastati ka kantserogeensete kemikaalide kasutamine. Väga suureks probleemiks oli see, et tööandjatel puuduvad piisavad teadmised, kuidas kantserogeenseid kemikaale ära tunda. Tööandjad pidi tegema palju selgitustööd, et selgitada, mis on kantserogeenne kemikaal, miks on see eriti ohtlik, millised võivad olla tagajärjed, kui ohutuskaardis toodud nõudeid ei täideta ning kuidas neid üldse ära tunda. Juhiti tööandjate tähelepanu, et kõikide kategooriate kantserogeenide ja mutageenide puhul on pakendil terviseohu piktogrammi GHS08:

Lisaks viidati, et kemikaali ohutuskaartides on kantserogeenidele viitavad ohulaused: H350, H351 ja mutageenide ohulaused: H340, H341.

Üllatuseks tuli tööandjatele ka see, et tööandja on kohustatud teavitama Tööinspektsiooni vähemalt 30 päeva enne kantserogeenide või mutageenidega esmakordselt töö alustamist. Teadlikud ei oldud ka sellest, kui tööandja on töökeskkonna riskianalüüsi käigus välja selgitanud kantserogeenide või mutageenidega kokkupuute ohu, on ta kohustatud Tööinspektsiooni sellest teavitama.

Ventilatsioon

Ventilatsiooni puhul kontrolliti esmalt, kas tööruumis toimub küllaldane õhuvahetus ehk kas on olemas sisse- ja väljapuhke ventilatsioon või nende puudumisel ruumide õhutamise võimalus (värske õhu juurdevool akna või ukse kaudu, aga seejuures tööajal tuuletõmbust põhjustamata). Üldine õhuvahetus oli kontrollitud ettevõtetes hea tasemel. Üksikutes ettevõtetes oli probleeme ebapiisava väljatõmbeventilatsiooniga. Tööinspektorid selgitasid tööandjatele, et oluline on jälgida töövahendi kasutusjuhenditest, kas seade/masin vajab töötamisel eraldi väljatõmbeventilatsiooni. Juhiti tähelepanu, et jälgida tuleb ka kemikaali ohutuskaartides toodud infot ventilatsiooni tingimuste kohta. Kui kemikaali ohutuskaardis on olemas info, et vajalik on väljatõmbeventilatsiooni olemasolu, siis tuleb see ka tagada. Kui tööinspektoril tekkis kahtlus, et küllaldane õhuvahetus ei ole tagatud, siis paluti läbi viia vastavad mõõdistused ning mõnel juhul juhiti tööandja tähelepanu ka ventilatsioonisüsteemi puhastamise ja filtrite vahetamise vajadusele.

Isikukaitsevahendid

Isikukaitsevahendite väljastamisega suuri probleeme ei esinenud. Vaid 5% kontrollitud ettevõtetes ei olnud tööandja töötajaid varustanud tööks vajalike isikukaitsevahenditega. Pigem oli nõuetekohaste isikukaitsevahendite mitteväljastamise põhjuseks teadmatud ehk tööandjad ei olnud teadlikud sellest, et käsikahveltõstuki kasutamisel on vajalik kanda tugevdatud ninaga turvajalanõusid. Käsikahveltõstukiga raskuseid teisaldades esineb oht tõstukiga jala peale sõita või raskus võib jalale kukkuda. Vähene teadlikkus oli ka selles, et kemikaalide kasutamiseks õigete isikukaitsevahendite infot saab kasutatava kemikaali ohutuskaardist. Näiteks oli väljastatud kaitseprillid, aga mitte ohutuskaardis ettenähtud kinniseid kaitseprille, mis liubuvad tihedalt vastu nägu ega lase pihustuvatel ainetel silma sattuda. Ka sobilike kaitsekinnaste väljastamisega esines probleeme. Töötajatele on väljastatud kaitsekinnad, aga mitte kemikaalikindlad nagu ohutuskaart ette näeb. Isikukaitsevahendite kandmisega probleeme ei esinenud. Kontrollimise hetkel kandsid töötajad neil tööandja poolt väljastatud isikukaitsevahendeid.

Veidi rohkem probleem esines sellega, et isikukaitsevahendite hoidmiseks ei olnud tagatud nõuetekohaseid hoiutingimusi. 16% ettevõtetes esines olukordi, kus tööandja ei taganud kohta isikukaitsevahendite hoidmiseks ja hooldamiseks. Isikukaitsevahendid (peamiselt kaitseprillid, kaitsevisiirid, kõrvaklapid) paiknesid töökeskkonnas ja olid seetõttu tolmused ja määrdunud. Tööinspektorid juhtisid tööandja tähelepanu sellele, et isikukaitsevahendeid peab hoidma kohas, kus nad on kaitstud kahjustuste ja määrdumise eest ajal, kui neid ei kasutata. Nii kestavad nad kauem ja tagavad vajaliku kaitsetaseme.

Sihtkontrolli käigus kontrolliti ka, kas tööandja on märgistanud asjakohaste ohutusmärkidega töökoha need ohualad, kus on kohustuslik kasutada isikukaitsevahendit. 28% kontrollitud ettevõtetes ei olnud vajalikud ohutusmärgid paigaldatud. Selgitati tööandjatele, et ohutusmärgi paigaldamine on oluline, et juhtida järjepidevalt töötaja tähelepanu sellele ja tuletada meelde, millist isikukaitsevahendit tuleb ühe või teise tööprotsessi juures kasutada. Esines olukordi, kus märgid olid täiesti puudu või oli kunagi paigaldatud, aga kulunud või määrdunud ja seetõttu halvasti nähtavad.

78% kontrollitud ettevõtetest ei pea töötajale väljastatud isikukaitsevahendite nõuetekohast arvestust. Tööinspektorid selgitasid, et arvestuse pidamine annab tööandjale ülevaate töötajatele soetatud isikukaitsevahenditest, nende kasutusajast ja sellest, kellele need on väljastatud. Sihtkontrolli käigus esines ettevõtteid, kus isikukaitsevahendite arvestust ei ole kunagi peetud või peetakse osaliselt (nt kõikide väljastatud isikukaitsevahendite kohta arvestust ei peeta). Tööandjatel tekkis ka küsimusi, kas ühekordseks kasutamiseks mõeldud isikukaitsevahendite väljastamisel suure pakendina (nt 50 tolumumaskist koosnev pakk, kummikindad) on aktsepteeritav isikukaitsevahendite arvestuses üksnes esmase isikukaitsevahendi väljastamise fikseerimine. Iga järgneva isikukaitsevahendi väljavõtmist suuremast pakist eraldi fikseerida ei ole vaja.

Silmadušš

Lisaks kontrolliti ka, kui töökohal on oht võõrkeha või kemikaali sattumiseks silma, kas siis kergesti ligipääsetavas ja selgesti märgistatud kohas paikneb silmadušš (silmaloputusvahend). 20% kontrollitud ettevõtetes silmaduššid puudusid või olid olemas, aga asukoht ei olnud selgesti märgistatud. Esines ka olukordi, kus silmadušš oli olemas, aga oli näiteks aegunud. Tööandjatele selgitati, et ohtlike kemikaalidega töötamisel on eriti oluline, et töökohas oleks võimalus silmade loputamiseks, näiteks silmadušš (silmaloputuspuudel). Silmadušš peab olema vahetult kohas, kus ohtlike kemikaale kasutatakse, sest kui kemikaal on töötajale silma sattunud ei ole töötajal võimalik minna teisest ruumist või tsehi otsast silmadušši otsima.

Tervisekontroll

20% kontrollitud ettevõtetest ei ole korraldanud töötajate tervisekontrolli töötervishoiuarsti juures ning 27% ei ole tervisekontrolli korraldanud töötervishoiuarsti määratud ajavahemiku järele. Töötervishoiuarsti poolt läbiviidava tervisekontrolli eesmärk on hinnata töötaja tervises seisundit ja töötingimuste sobivust töötajale ning diagnoosida tööst põhjustatud haigestumised ja kutsehaigestumised. Eesmärgiks on ka avastada võimalikult vara niisugused tervisehäired, mis võivad olla pärit töökeskkonnast. Varase probleemi avastamine võimaldab vältida töötaja tervise edasist halvenemist.

Riskianalüüs

22% kontrollitud ettevõtetest ei olnud korraldatud töökeskkonna riskianalüüsi ja 36% ettevõtetest oli riskianalüüs küll olemas, aga see vajas täiendamist (nt seoses uute töövahendite soetamisega, uute tööruumide valmimisega, hindamata on psühhosotsiaalsed ja bioloogilised ohutegurid ning raskuste käsitsi teisaldamisega seotud ohud jms). Kohtades, kus riskianalüüs oli küll olemas, tekitas kohati küsitavust riskihinde vastavus tegelikkusele (riskide alahindamine), aga siinkohal saime tööandjaga diskuteerida ja soovitada riskitasemed kriitilise pilguga üle vaadata. Lisaks kontrolliti ka, kui ettevõttes on tuvastatud kantserogeensete või mutageensete kemikaalide olemasolu, kas neid on käsitletud ka töökeskkonna riskianalüüsis. Päris sageli olid kantserogeensed või mutageensed kemikaalid töökeskkonna riskianalüüsis hindamata. Siinkohal oli peamiseks põhjuseks tööandjate vähene teadlikkus. Tööinspektorid tegid üsna palju selgitustööd selles vallas, mis on kantserogeen ja kuidas seda töökeskkonnas tuvastada.

Kontrollitud ettevõtetest üheksas ei esinenud rikkumisi (moodustab ligikaudu 7% sihtkontrolli käigus kontrollitud ettevõtetest), mida kontrollaktis fikseerida. Kuna tööandjat teadlikkus ohtlikest kemikaalidest (eriti kantserogeensetest või mutageensetest kemikaalidest), siis tuleks ka edaspidi läbi

viia kindla sihiga kontrolle, et edendada tervishoiu ja tööohutusalast tegevust ning vähendada tööõnnetusi. Kuna sihtkontrollid hõlmavad vähem kui üldkontrollid, siis tänu neile jõuame rohkemate ettevõtetele ja saame nende käigus kitsaskohtadele pöörata suuremat tähelepanu.

Kokkuvõtte koostas:

Juhtiv tööinspektor

Mariko Vahula

25.03.2021